

אמנם יוכן על פי מה שאמרו (כבא מציעא ל"ג:) ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות. כי בודאי יעקב אבינו ע"ה בעצם שורש נפשו כבר היה נשלם בעת שישר אל המלאך ויוכל שהיה שרו של עשו שהוא כח היצר הרע. וקרא שמו ישראל כי שרית עם אלהים וגו', ולכן אחרי זה אמר לעשו וכי יש לי כל שכבר זכה באמת לשלימות החיות שלא ביצר הרע. אך מפני שכל ענינו של יעקב אבינו ע"ה לסבול צער גידול בנים כדי להשריש הקדושה לזרעו אחריו לדורות עולם גם לנפשות הנמוכים אשר בשם יעקב יכונה שיזכו גם כן לחיי העולם הבא שלא ביצר הרע. וזה היה דייקא בשבע עשרה שנה שהיה בארץ מצרים שאז נשלם החיות גם בנפשות של בחינת יעקב כנזכר לעיל. וזהו שנאמר לו במראות הלילה יעקב יעקב אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם דייקא על ידי ירידתם למצרים יתבררו כל הנפשות להיותם מוכנים לקבלת התורה. שהם בעצמם שזכו להזדכך היו כל הששים ריבוא נפשות שהיו הדור דעה. וזה ענין פרשה זו שהוא סוף ספר בראשית ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה שבזה נשלם שלימות הבריאה גם לנפשות הפחותים שבישראל שיזכו לחיי עולם.

ואיתא בבראשית רבה (צ"ו, ה') על רבי שהיה ניצוץ מנשמת יעקב אבינו ע"ה שהיה דר בציפורי שבע עשרה שנה וקרא על עצמו ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וחיה יהודה וכו'. וכל אותם השנים היה חושש ביסורין כדי לתקן כללות נפשות ישראל שיזכו לשלימות החיות של עולם הבא וגם מה שעבר עליהם יהיה בסוף נתקן הכל כמו שנאמר (דניאל י"ב, ב') ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו', וענין היקיצה נאמר בצדיקים כמו שנאמר (ישעיה כ"ו, י"ט)

[ב] ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב וגו' ויקרבו ימי ישראל למות. להבין זאת מה דאיתא בזוה"ק (פרשה זו רט"ז:) ובתנא דבי אליהו (רבה פרק ה') ששבע עשרה שנים הללו שבארץ מצרים היה עיקר החיים שלו שלא בצער ושלא ביצר הרע ומעין עולם הבא. ומכל מקום נאמר בלשון יעקב שהוא קטנות המדריגה כידוע וכמו כן בכללות חייו מאה ארבעים ושבע שנה נאמר גם כן בשם יעקב ואחר כך נאמר בלשון ויקרבו ימי ישראל וגו' שהוא בחינת המדריגה הגדולה. והקשה זה גם כן בזוה"ק (פרשה זו רכ"א:). וגם הלא אמרו (כבא בתרא י"ז.) ששלושה האבות הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא ולא שלט בהן יצר הרע ודרשו מדכתיב בכל מכל כל והנה זה שאמר יעקב אבינו ע"ה וכי יש לי כל היה עוד הרבה שנים קודם ויחי יעקב בארץ מצרים ואז כבר נשלם בבחינת כל, היינו שלימות החיים והיאך אמרו בזוה"ק ובתנא דבי אליהו שעיקר שלימות החיים היה השבע עשרה שנה ובארץ מצרים דייקא.

לנפשות הנמוכים שירדו בתחתית המדריגה כי לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא. והוא ענין סתימת הפרשה הנהגת ה' יתברך למעלה מהשגת האדם. וידוע שגלות מצרים היה השורש לכל הגלויות ובזה נעשה הרשימה לדורות לכל הגלויות וכל הירידות שיעברו על נפשות ישראל בכלל ובפרט. שדייקא על ידי השפלות והירידה יתעלה הקדושה בתכלית להתברר בשלימות כמו שנאמר (שמואל ב' י"ד, י"ד) וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח.

ועל זה מרמז גם כן בסיום הפרשה ויחננטו אותו ויישם בארון במצרים ובזה נשלם ספר בראשית. שהוא ענין שלימות הבריאה כאשר נשלם קדושת הברית בשלימות. והוא גם כן דייקא על ידי נהורא דנפיק מגו חשוכא כמו שהיה בגמר הבריאה ביום הששי שהוא כנגד יסוד. והיה מה שהיה ובסוף היום נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד דייקא שהכל נתקן שיהיה טוב מאד. וכמו כן נאמר כאן בסוף הספר על בחינת יוסף שנשלם על ידי ויישם בארון וזה במצרים דייקא. וענין ארון הוא שלימות קדושת הברית כדאיתא בזוה"ק (סוף פרשה זו רנ"א). דלא עייל בארונא אלא צדיק דנטיר ברית וארון התורה ארון הברית איקרי. והיינו בחינת הטעם והריח של כח התורה ומעשים טובים (ויקרא רבה ל', י"ב) שהוא ענין הזדככות בקדושת הברית. ועל זה מרמז תיבת ויישם בארון בשני יודי"ן יו"ד תתאה מרמז על בחינת יסוד שהוא קדושת הברית בפועל. ויו"ד עילאה הוא בחינת חכמה שהוא טעמי תורה. וכמו ששמענו הרמז על זה מרבינו הקדוש זצוק"ל על מה שכתוב בסממני הקטורת קנמון תשעה הרמז על קדושת הברית שיוצרך האדם להתעצם בזה מצד עקשות למעלה מן הדעת והוא על ידי בחינת תשעה. והיינו

הקיצו ורגנו שוכני עפר שהמיתה הוא רק כשינה ומזה הלשון בדברי חז"ל על המיתה כד דמך. ומכל מקום מצינו זה הלשון (בראשית רבה ס"ה, ט"ו) בהדא סיעא דפריצין וכו' חד מנהון דמך וכמו שאמרנו מזה כבר. ועל זה גמר אומר ויהי ימי יעקב שני חייו בכלל מאה ארבעים ושבע שנה שעל ידי השבע עשרה שנה שבסוף נתבררו כל בחינת חיי יעקב שהמה הנפשות השפלים לטובה. כי עיקר המכוון מן האדם רק מה שיתברר בסופו ועל ידי זה נתקן ונשלם כל מה שעבר עליו דלית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא (זוהר ח"ב קפ"ד). וכמו ששמענו בשם הרב הקדוש מפרשיסחא זצ"ל על פסוק (בראשית כ"ה, כ"ב) ותלך לדרוש את ה' שפירש רש"י מה תהא בסופה, דהיינו שרביקה חשבה שהוא עובר אחד שיש בו שינוי עתים ורצונות פעמים לטוב ופעמים להיפך כי כשעוברת על בתי מדרשות מפרכס לצאת וכמו כן בהיפך. ועל זה דרשה את ה' לידע אם על כל פנים יתברר בסוף לטוב יהיה הכל טוב.

ואיתא בזוה"ק (פרשה זו רט"ז): שפרשה זו סתומה דלא אתחזי לאפרשא בין וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ובין ויחי יעקב, והיינו כי ענין הפסקות הפרשיות שבתורה אמרו (ריש תורת כהנים) שהוא כדי ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ומה שהפרשה סתומה יורה שאין בו ריוח להתבונן, והיינו שאין שכל האנושיי משיג זאת על פי בינת הלב מה שנאמר וישב ישראל בארץ מצרים. כידוע שמתחילה לא ירדו למצרים להשתקע בה חס ושלום רק לגור בה ועם כל זה ויאחזו בה שנעשו נאחזים ונקלטים בקליפת מצרים ערות הארץ כעובר במעי אמו. ומזה דייקא ויפרו וירבו מאד שפרה ורבה הקדושה ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, והיינו שלימות חיות דקדושה לבחינת יעקב גם

מדה התשיעית מעשר ספירות מעילא לתתא
והוא יסוד. וגם מדה התשיעית מתתא לעילא
והוא חכמה. ויש לומר שהוא על פי רמז
המדרש (בראשית רבה מ"ו, ב') על מילת אברהם
אבינו ע"ה דייקא קודם לידת יצחק שהוא
הנימול לשמונה תחילה, והיינו שורש
המקודש בקדושת הברית בתולדה. איתא שם
הלשון קנמון אני מעמיד בעולם וכו'. והרמז
במספר תשעה מעילא לתתא ומתתא לעילא
הוא שגם אם יזדכך גופו בפועל להיות נשמר
בכל עניני שמירה. אם לא יתנהג על פי כח
התורה שקר ענה בנפשו. רק דייקא שיהיו
שני הבחינות כאחד שמירת הברית על פי
כח התורה שהוא בחינת הטעם והריח ועל
ידי זה ויישם בארון במצרים דייקא: